因明基础

第七讲：心趣境之理

北塔周末讲堂

2016

复习

- 一、相与所表
- 二、一与异
- 三、总与别
- 四、相违与系属

提纲

- 一、遮与表
- 二、遣余
- 三、实物与遮回
- 四、遮相转与表相转

提纲

- 一、遮与表
- 二、遗余
- 三、实物与遮回
- 四、遮相转与表相转

一、遮与表

- སྒྲུབ་པའི་མཚན་ཉིད། རང་དངོས་སུ་རྟོགས་པའི་བློས་རང་གི་དགག་བྱ་དངོས་སུ་བཅད་ནས་རྟོགས་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པའི་ཆོས
- “表”之相：非由直接通达自身之觉直接遮除自之所遮已，所通达之法

- དགག་པའི་མཚན་ཉིད། རང་དངོས་སུ་རྟོགས་པའི་བློས་རང་གི་དགག་བྱ་དངོས་སུ་བཅད་ནས་རྟོགས་དགོས་པའི་ཆོས།
- “遮”之相：须由直接通达自身之觉直接遮除自之所遮已，所通达之法
- 如从非瓶遮回、虚空、有。

- “遮”分二：无遮、非遮。
- མེད་དགག་གི་མཚན་ཉིད། དགག་པ་གང་ཞིག་རང་བརྗོད་པའི་སྒྲས་རང་གི་དགག་བྱ་བཀག་ཤུལ་དུ་ཆོས་གཞན་མི་འཕེན་པ། དཔེར་ན། བུམ་མེད་ལྟ་བུའོ། །
- “无遮”之相：是遮，诠此之声遮自所破之余不引出余法者。例如“无瓶”。

- མ་ཡིན་དགག་གི་མཚན་ཉིད། དགག་པ་གང་ཞིག རང་བརྗོད་པའི་སྒྲས་རང་གི་དགག་བྱ་བཀག་ཤུལ་དུ་ཆོས་གཞན་འཕེན་པ།
- “非遮”之相：是遮，诠此之声遮自所破之余引出余法者。
- 余法是非遮或表。

- 分四：
- དབྱེ་ན། ཆོས་གཞན་ཤུགས་ལ་འཕེན་པའི་མ་ཡིན་དགག ལྷ་སྦྱིན་ཚོན་པོ་ཉིན་པར་ཟན་མི་ཟ་བ་ལྟ་བུ།
- 1.间接引出余法之非遮。如：胖天授昼不食。
- ཆོས་གཞན་དངོས་སུ་འཕེན་པའི་མ་ཡིན་དགག བུམ་མེད་ཡོད་པ་ལྟ་བུ།
- 2.直接引出余法之非遮。如：无瓶（之处）有。

- དངོས་ཤུགས་གཉིས་ཀ་ལ་འཕེན་པའི་མ་ཡིན་དགག ལྷ་སྦྱིན་ཚོན་པོ་ཉིན་པར་ཟན་མི་ཟ་བ་རིད་པ་མ་ཡིན་པ་ཡོད་པ་དང་།
- 3.直接间接引出余法之非遮。如：胖天授昼不食而不瘦。
- ཆོས་གཞན་སྐབས་སྟོབས་ཀྱིས་འཕེན་པའི་མ་ཡིན་དགག་དང་བཞི། འདི་བྲམ་གཟེ་ཡིན་ནམ་རྒྱལ་རིགས་ཡིན་ཞེས་དྲིས་པ་ན་བྲམ་ཟེ་མ་ཡིན་ཞེས་བརྗོད་པའི་ཚེ་འདི་བྲམ་ཟེ་མ་ཡིན་པ་ལྟ་བུ། །
- 4.由时机之力引出余法之非遮。如：问此人是婆罗门是旃陀罗，答非婆罗门时，说“此非婆罗门”。

- 若是物，不一定是表，如无常。
-
- 由“以诠自之声，遮非自之理“所诠之法，非遮之相。凡是存在皆尔。
- 说“山”之声是遮相转之声，然非遮声。若是遮相转之声，不必是遣余之声。
-

- 若是物之非遮，实名上定有否定词。如：无常，无瓶之地。
- 若是遮，实名不一定要有否定词。如：常、虚空。
- 也有表是相违的否定词，如：无贪

提纲

- 一、遮与表
- 二、遣余
- 三、实物与遮回
- 四、遮相转与表相转

- གཞན་སེལ་གྱི་མཚན་ཉིད། རང་དངོས་སུ་རྟོགས་པའི་བློས་རང་གི་དགག་བྱ་སེལ་ནས་རྟོགས་པར་བྱ་བའི་ཆོས།
- “遣余”之相：由直接通达自之觉，遣除自之所遮已，所通达之法。
- “遣余”与“遮”同义。
- རང་ལས་གཞན་པ་སྟེ་རང་གི་དགག་བྱ་རིགས་མི་མཐུན་སེལ་བ་ལ་གོ་དགོས།
- 词义：须**遣**除自之所遮异类——自身外之**余**者，而了解。
- 如：补特伽罗无我、虚空、胖天授白天不吃饭

- མེད་དགག་གི་སེལ་བའིམཚན་ཉིད། རང་གི་དགག་བྱ་བ་བཅད་པ་ཙམ་གྱི་སེལ་བ་ཡིན་པ།
- 1.无遮遣余之相：是唯遮自之所遮之遣。
- 存在上都各有一无遮，如：“牛”上无“非牛”。
-
- མ་ཡིན་དགག་གི་གཞན་སེལ་གྱི་མཚན་ཉིད། སེལ་བ་གང་ཞིག རང་གི་དགག་བྱ་བ་བཀག་ཙམ་མ་ཡིན་པ།
- 2.非遮遣余之相：是遣，且非唯“遮自所遮”。
-

- རང་མཚན་ཡང་ཡིན་སེལ་བ་ཡང་ཡིན་པའི་གཞི་མཐུན་པ།
- a.义遣余之相：既是自相，又是遣之共依。
- “义遣余”与“义自相之遣余”同义。
- 如：从非瓶遮回之瓶。
- ཁྱོད་འཛིན་རྟོག་པ་ལ་ཁྱོད་ཤར་བའི་རྣམ་པ་ཁྱོད་མ་ཡིན་པ་ལས་ལོག་པར་སྣང་བ།
- b.觉遣余之相：执此分别中，现起此之行相，从非此遮返而现。
- 如：分别知中现为“从非瓶遮返”者。（义总）

- 区别：唯由分别施设རྟོག་པས་བཏགས་ཙམ།分别所增益རྟོག་པས་སྒྲོ་བཏགས།
- 虚空、瓶的遮回是唯由分别施设；义总分别所增益。
- 区别在于未被分别执取时，境上有无自体。
- 【克】
- 分别中显现瓶之觉遣余与唯遮非瓶之无遮遣余是真遣余，然非真的瓶遣余。《正理海》
- 瓶的遣余只能是义遣余。

- nivṛtter niḥsvabhāvatvān na sthāna-asthāna-kalpanā |
- upaplavaś ca sāmānya-dhiyas tena apy adūṣaṇā ||169||
- ལྡོག་པ་ངོ་བོ་ཉིད་མེད་ཕྱིར། །གནས་དང་མི་གནས་རྟོག་པ་མིན། །
- སྤྱི་ཡི་བློ་ཡང་བསླད་པ་ཡིན། །དེ་ཕྱིར་སུན་དབྱུང་བ་ཡང་མེད། ༈ །༡༦༩། །
- 遮无体性故，不观住不住，总觉亦染坏，故亦无破难。（释量论1.169）

- 遣余有三种：
- 一、义遣余如瓶，别瓶坏时观其坏不坏，此不能破说遣余者，以彼许别瓶坏时瓶亦即坏，无过失故（一瓶坏亦是瓶坏，并不须一切瓶全坏方名瓶坏）。
- 二、无遮遣除，如一别瓶坏时，由分别门观察住不住者。此不能破说遣余者，以说遮无实体性故。
- 三、总觉遣余，于一别瓶坏时，观坏不坏，对说遣余者亦不成过难，以许是由分别所染（即由分别假立）故。

- 《摄真实论》དེ་ཁོ་ན་ཉིད་བསྡུས་པ།寂护
- འདི་ལྟར་སེལ་བ་རྣམ་གཉིས་ཏེ། །མ་ཡིན་དགག་དང་མེད་པའོ། །
- མ་ཡིན་དགག་པའང་རྣམ་གཉིས་ཏེ། །བློ་དང་དོན་གྱི་དབྱེ་བས་སོ། །
- 遣除凡二种，非遮与无遮，
- 非遮复分二，觉义为差别。

提纲

- 一、遮与表
- 二、遗余
- 三、实物与遮回
- 四、遮相转与表相转

1.实物

- རྫས་ཀྱི་མཚན་ཉིད། རྟོག་པས་བཏགས་ཙམ་མ་ཡིན་པར་རང་གི་ངོས་ནས་གྲུབ་པའི་དོན་དམ་པར་དོན་བྱེད་ནུས་པའི་དངོས་པོ།
- 实物之相：非唯分别施设，从自方成立之胜义能作义之事。
-
- 能作义：能成就为胜义觉现量之显现境，且能作能生自果之义。
-

- 实物法རྫས་ཆོས།、实物有རྫས་ཡོད།、能作义之实物有དོན་བྱེད་ནུས་པའི་རྫས་ཡོད།、事དངོས་པོ།同义。
- 实物法：既是实物，又是法的共依。
- 【仁、宗】
- རྫས་ཆོས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་རྫས་ཀྱི་བདག་ཉིད་དུ་གྱུར་པའི་གཟུགས་ཀྱི་ཡོན་ཏན། གཟུགས་ཀྱི་མི་རྟག་པ་ལྟ་བུ།
- “实物法”之相：“作为实物自性之色”之德。如色之无常。

- 由诠声类之门分四：理所成实物有རིགས་པས་གྲུབ་པའི་རྫས་ཡོད། 坚不变实物有བརྟན་པ་མི་འགྱུར་བའི་རྫས་ཡོད། 能作义实物有དོན་བྱེད་ནུས་པའི་རྫས་ཡོད། 能独立实物有རང་སྐྱ་འཛིན་ཐུབ་པའི་རྫས་ཡོད།

- “理所成实物有”与“有”同义。以正理成立或以量觉成立为有。
- “坚不变实物有”与“常”同义。常即是坚固不变。
- “能作义实物有”与“事”同义。诸事能作生自果之义。
- “能独立实物有”，自身以量决定已，不须观待以量决定非自体性之余法，住其种类。是实物有一分，包括：色、知。

2.遮回

- གཞི་གྲུབ་ན་ཁྱོད་མ་ཡིན་པ་ལས་ལོག་པ།
- “此之遮回”之相：存在时，从非此遮返。
- “从非此遮返”与“与此为一”同义。
- 瓶是瓶的遮回，瓶是与瓶为一；金瓶不是瓶的遮回，金瓶非与瓶为一，是异故。
- 遮回不能是自身。如：瓶是瓶的遮回，瓶的遮回不是瓶的遮回。瓶的遮回是常。

- 【仁、宗】
- ལྡོག་ཆོས་ཀྱི་མཚན་ཉིད། རྟོག་པ་ལ་རྫས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་དུ་སྣང་བའི་ཆོས་གང་ཞིག་དངོས་པོ་མ་ཡིན་པ། རྟོག་པ་ལ་གཟུགས་མི་རྟག་པར་སྣང་བ་ལྟ་བུ།
- “遮回法”之相：“分别知中现为实体”之德之法，而非事者。如分别知中现为色无常者。

- 遮回由诠声类之门分三：自遮回རང་ལྡོག、所相遮回གཞི་ལྡོག、义遮回དོན་ལྡོག。
- 自遮回与遮回同义。如：瓶之自遮回。
- 所相遮回：与自相异之“自之别或所相”。自之别是所相遮回。
- 是某法的所相遮回不一定是某法的所相：如“声有”是“有”的所相遮回，但非“有”之所相，因为虽“声有”是“有”的别，然以量决定“声有”必已以量决定“有”。

- 义遮回：自之相是义遮回。但义遮回不能是自身，如“鼓腹盘底”是瓶的义遮回，然瓶的义遮回不是瓶的义遮回。

提纲

- 一、遮与表
- 二、遗余
- 三、实物与遮回
- 四、遮相转与表相转

1.遮相转

- སེལ་འཇུག་གི་མཚན་ཉིད། རང་ཡུལ་ལ་ཆ་ཤས་སུ་ཕྱེ་ནས་འཇུག་པ།
- “遮相转”之相：于自境上析为分已而转。
-
- 分三：遮相转声སེལ་འཇུག་གི་སྒྲ།、遮相转觉སེལ་འཇུག་གི་བློ།、遮相转补特伽罗སེལ་འཇུག་གི་གང་ཟག。

- རང་ཡུལ་ལ་ཆ་ཤས་སུ་ཕྱེ་ནས་འཇུག་པའི་མཉན་བྱ།
- 遮相转声之相：于自境上析为分已而转之所闻。
- 与能诠声同义。
-
- རང་ཡུལ་ལ་ཆ་ཤས་སུ་ཕྱེ་ནས་འཇུག་པའི་རིག་པ།
- 遮相转觉之相：于自境上析为分已而转之明。
- 与分别同义。如执瓶分别。
-

- རང་ཡུལ་ལ་ཆ་ཤས་སུ་ཕྱེ་ནས་འཇུག་པའི་སྐྱེས་བུ།
- 遮相转补特伽罗之相：于自境上析为分已而转之士夫。
- 如：凡夫ཚུར་མཐོང་།

2.表相转

- སྣང་འདུག་གི་མཚན་ཉིད། རང་ཡུལ་ལ་ཆ་ཤས་སུ་མ་ཕྱེ་བར་འདུག་པ།
- “表相转”之相：于自境不析为分已而转。

- 分二：表相转觉སྣང་འདུག་གི་བློ།、表相转补特伽罗སྣང་འདུག་གི་གང་ཟག。

- རང་ཡུལ་ལ་ཆ་ཤས་སུ་མ་ཕྱེ་བར་འཇུག་པའི་རིག་པ།
- 表相转觉之相：于自境不析为分已而转之明。
-
- 分二：合义表相转觉སྒྲུབ་འཇུག་གི་བློ་དོན་མཐུན།、不合义表相转觉སྒྲུབ་འཇུག་གི་བློ་དོན་མི་མཐུན།。

- རང་ཡུལ་ལ་ཆ་ཤས་སུ་མ་ཕྱེ་བར་འཇུག་པ་རིག་པའི་དོན་མཐུན།
- 合义表相转觉之相：于自境不析为分已而转之合义明。与表相转不错乱知སྒྲུབ་འཇུག་མ་འཁྲུལ་པའི་ཤེས་པ།同义。例如：前述一切现量。

- རང་ཡུལ་ལ་ཆ་ཤས་སུ་མ་ཕྱེ་བར་འཇུག་པ་རིག་པའི་དོན་མི་མཐུན།
- 不合义表相转觉之相：于自境不析为分已而转之不合义明。
- 与表相转错乱知སྣྲུབ་འཇུག་འཁྲུལ་ཤེས།同义，例如：现二月之根知。

- རང་ཡུལ་ལ་ཆ་ཤས་སུ་མ་ཕྱེ་བར་འཇུག་པའི་སྐྱེས་བུ།
- 表相转补特伽罗之相：于自境不析为分已而转之士夫。
- 如：佛圣者སངས་རྒྱས་འཕགས་པ།

本讲习题

简答题

简述遮与表、遣余、实物与遮回、遮相转与表相转的定义、分类，并各举一例说明。

思考题

- 1.辨析关系（一、同义、相违、三句、四句）并分别对各情况举例。
- 分别的显现境与无遮、义遣余与觉遣余、遮相转与分别、表相转之错乱知与见二月之眼根知、义总与非遮、牛上无“非牛”与牛的牛性。
- 2.遮回与义总有何异同?
- 3.执“牛”的遮相转如何运作？与外道常事总、最胜总的运作方式有何区别?
- 4.证空慧是表相转还是遮相转？为什么?

作业请上交到这个邮箱

- 532094453@qq.com
- （伦珠师）
- 邮件标题请写“某某某因明基础第七讲作业”